

ČLANSTVO OBČINE

PENKO ALOJZIJ,

političnoupravni pripravnik uprave policije
v Ljubljani

Priloga »Samouprave« št. 10.—11.

VSEBINA.

	Str.
Prvi del.	
A) Splošne poteze	1
I. Viri	1
1. Sedanji predpisi	1
2. Prejšnji predpisi bivše Avstro-Ogrske	1
3. Prejšnji predpisi bivše Ogrske	2
II. Terminologija	2
III. Članstvo občine in državljanstvo	3
IV. Pomen članstva občine	3
B) Splošne določbe o članstvu	4
C) Izvedeno članstvo	5
I. Splošno	5
II. Zakonska žena	5
III. Vdova	6
IV. Ločena žena	7
V. Razvedena žena	7
VI. Žena iz razveljavnega zakona	8
VII. Zakonski otroci	9
VIII. Nezakonski otroci	9
IX. Pozakonjeni otroci	10
X. Posvojeni otroci	11
XI. Najdenci	12
XII. Državni in javni samoupravni uslužbenci ter duhovniki	12
Č) Samostojno pridobljeno članstvo	14
I. Splošno	14
II. Prostovoljni sprejem	15
III. Obvezni sprejem	15
IV. Avtomatsko članstvo	18
D) Odrejeno članstvo	19
E) Pridobitev članstva z državljanstvom	19
F) Castno članstvo	20
G) Postopek	21
I. Svobodno odločanje občine	21
II. Občina kot prva instanca	22
III. Državna oblastva	22
Drugi del.	
A) Splošno	23
B) Zakon iz l. 1896	24
C) Zakon o domovinstvu iz l. 1863	25
I. Pridobitev, sprememba in izguba domovinske pravice	26
II. Postopek z osebami brez domovinstva	28
Č) Občinski zakon iz l. 1859	28
D) Provizorični občinski zakon iz l. 1849	30
E) Konskripcijski patent iz l. 1804	31
F) Dvorni sklep iz l. 1754	32
G) Zakonski člen XXII. iz l. 1886	32

PRVI DEL.

A. Splošne poteze.

I. Viri.

V prehodnih in zaključnih odredbah obeh občinskih zakonov — v § 149 zakona o občinah oziroma v § 162 zakona o mestnih občinah — najdemo določilo, s katerim so ukinjeni starejši predpisi o občinskem članstvu, kolikor so v nasprotju z novima zakonoma o občinah oziroma mestih. S tem pa seveda niso ukinjene članske pravice, pridobljene za časa veljavnosti teh določil. Da je ta trditev pravilna, nam potrjujeta omenjena zakona sama, ki izrecno določata v § 141 zakona o občinah oziroma v § 151 zakona o mestnih občinah, da ostane v veljavi kot članstvo občine oziroma mesta po prejšnjih predpisih pridobljeno članstvo (domovinstvo, pristojnost, pripadnost), dokler se ne pridobi drugo po določilih sedaj veljavnih občinskih zakonov.

Nešteto je primerov, ko se članska pravica po sedaj veljavnih določilih ne da ugotoviti. Treba je preiskati in ugotoviti, ali je članstvo nastalo po prejšnjem zakonu in, če je še tu rezultat negativen, je treba poskusiti ugotoviti člansko pravico še po starejših predpisih itd., dokler ne pridemo do predpisov, ki so odločevali o nastanku članske pravice, katere spor imamo pred seboj.

Iz navedenga sledi, da ne zadostuje znanje sedaj veljavnih predpisov, ampak da je treba poznati tudi prejšnje, na katere se pri ugotavljanju članskih pravic često povračamo.

Glede na to delimo vire, ki jih navajamo v tej razpravi, na tri skupine:

1. Sedanji predpisi.

a) Zakon o mestnih občinah z dne 22. julija 1934, Sl. l. 530/67 (§§ 11—20, 151, 152 in 162). Obvezen od 23. septembra 1934 dalje.

b) Zakon o občinah z dne 14. marca 1933, Sl. l. 229/35 (§§ 15 do 24, 141, 142 in 149). Obvezen od 14. junija 1933 dalje.

Prvi velja za mestne občine — v dravski banovini za Celje, Ljubljano, Maribor in Ptuj — drugi pa za ostale občine. Prejšnji zakoni take razlike niso poznali.

2. Prejšnji predpisi bivše Avstro-Ogrske.

a) Zakon z dne 5. decembra 1896 avstr. drž. zakona št. 222 (novela zakona z dne 3. decembra 1863, avstr. drž. zak. št. 105).

Obvezen od 19. decembra 1896 do 13. junija 1933 oziroma do 22. septembra 1934.

b) Zakon o domovinstvu z dne 3. decembra 1863, avstr. drž. zak. št. 105. Obvezen od 24. januarja 1864 do 13. junija 1933 oziroma do 22. septembra 1934, razen §§ 8, 9 in 10, ki so veljali samo do 18. decembra 1896.

c) Občinski zakon z dne 24. aprila 1859, avstr. drž. zak. št. 58 (§§ 36—39 in 42—45). Obvezen od 27. aprila 1859 do 23. januarja 1864.

č) Provizorični občinski zakon z dne 17. marca 1849, avstr. drž. zak. št. 170 (§§ 7, 8, 10, 12—15, 22, 135 in 136). Obvezen od 20. marca 1849 do 26. aprila 1859.

d) Konskripcijski patent z dne 25. oktobra 1804, Franca I. zakoni XXIII. zvezek št. 4. Obvezen do 19. marca 1849.

e) Dvorni sklep z dne 16. novembra 1754, Marije Terezije zakoni II. zvezek št. 365. Obvezen do konskripcijskega patenta.

Ti predpisi so veljali na onem ozemlju sedanje dravske banovine, ki je spadalo do leta 1918 pod suverenost bivše avstro-ogrske monarhije.

3. Prejšnji predpisi bivše Ogrske.

a) Zakonski člen XXII. iz leta 1886 o občinah.

Ti predpisi so veljali na onem ozemlju sedanje dravske banovine, ki je spadalo do leta 1918 pod Ogrsko. Danes tvorijo to ozemlje občina Štrigova v ljutomerskem okraju in okraja Murska Sobota ter Lendava.

K tukaj navedenim pravnim virom naj še pripomnim, da je pripravljen že dve leti osnutek posebnega zakona o domovinstvu. Sestavljen je bil pač v spoznanju, da je domovinsko pravo, ki je zelo obsežno in važno, ki ga pa zakon o občinah odpravlja z borimi desetimi členi, danes zelo pomanjkljivo urejeno. Osnutek zapušča sistem občinskega članstva, uvaja v nekaterih delih države neznan pojem domovinstva in se popolnoma naslanja na zgoraj citirana avstrijska zakona iz leta 1863 in 1896, le da jih modernizira in poenostavlja. Da li bo ta osnutek kdaj postal zakon, ni znano. Toda tudi če postane zakon, bo treba domovinstvo glede pravnih dogodkov, ki padajo v sedanjo dobo, obravnavati po sedaj veljavnih predpisih zakona o občinah oziroma zakona o mestnih občinah. Poznanje teh predpisov bo zato prav tako važno, kakor je danes važno poznanje predpisov zgoraj navedenih starejših zakonov.

II. Terminologija.

Zakon o občinah (kratica: Zo) in zakon o mestnih občinah (kratica: Zmo) pravita, da je domovinstvo isto, kar je članstvo občine. Ta dva zakona sta prinesla na tem polju nov izraz »članstvo občine« in z gornjo določbo omogočila kontinuiteto prejšnjega »domovinstva«, kar se vidi tudi iz njenih prehodnih in zaključnih odredb, kjer pravita, da ostane v veljavi kot

članstvo občine oziroma mesta po prejšnjih predpisih pridobljeno članstvo (domovinstvo, pristojnost, pripadnost), dokler se ne pridobi novo po njihovih odredbah.

Prejšnja terminologija (domovinstvo, pristojnost, pripadnost) je gledala to pravico bolj s teritorialnega vidika; dočim se je naš zakonodajalec postavil na personalitetno stališče in vidi v občini predvsem skupnost oseb, katere član je posameznik. Zakonodajalec pa ni dosleden; ko govori o listinah, ki jih je občina dolžna dajati na zahtevo članom svoje občine o članstvu, se nazivu teh listin izogne in jih imenuje samo »javne listine«, tako, da je ostal »domovinski list« še dalje.

Prejšnja terminologija je med našim ljudstvom udomačena in ukoreninjena. Tudi bodoči samostojni zakon o tej snovi jo namerava zopet uvesti.

V naši razpravi se bomo ob obravnavanju sedanjih predpisov strogo držali nove terminologije, pri obdelavi prejšnje snovi pa prejšnjih izrazov.

III. Članstvo občine in državljanstvo.

Vez med občinskim članstvom in državljanstvom je tako tesna, da ne moreta biti drugo brez drugega. Oba občinska zakona se sklicujeta na državljanstvo v več krajih; še pogosteje pa se naslanja na občinsko članstvo zakon o državljanstvu (krajica: Zdr). Pa tudi sicer so njune norme skoraj povsod paralelne. Kako močna vez je med njima, nam zlasti kaže odredba obeh občinskih zakonov, ki določata, da more biti član občine samo državljan kraljevine Jugoslavije, in določba Zdr, ki jo ponavlja tudi Zo, da mora biti vsak državljan član kake občine. Vendar je državljanstvo močnejše, ker je državljanstvo pogoj občinskemu članstvu, dočim članstvo občine ni pogoj državljanstvu. Z drugimi besedami se to pravi: kdor hoče biti član kake občine, mora biti najprej državljan kraljevine; če pa je kdo državljan, je lahko v nekaterih primerih vsaj nekoliko časa brez občinskega članstva, ki pa ga mora dobiti prej ali slej; in obratno: kdor izgubi državljanstvo, izgubi s tem eo ipso tudi občinsko članstvo.

IV. Pomen članstva občine.

Navadno se ta snov neupravičeno podcenjuje, čeprav lahko trdimo, da je članstvo občine temelj pravic vsakega državljana in za občino zelo važen del upravnega prava. Članstvo občine ustvarja osnovni dokaz, ki se zahteva za izdajo državljanske izkaznice, t. j. legitimacije državne pripadnosti in pravico do različnih pravic in ugodnosti, ki jih nudi svojim pripadnikom občina ali država. Dokaza občinskega članstva je treba n. pr., ko se zaprosi za spremembo rodbinskega imena, za pridobitev ženitnega izpričevala, potnega lista itd.

Zlasti je važna določba, ki jo imata oba občinska zakona glede preskrbe ubogih. Oba zakona določata, da imajo pravico

do podpore, oziroma do vzdrževanja iz občinskih sredstev, oziroma iz sredstev dobrodelnih ustanov, ki jih občina upravlja, tisti člani občine, ki obubožajo in ne morejo pridobivati in nimajo nikogar, ki bi jih bil dolžan po zakonu vzdrževati in podpirati, oziroma kolikor nimajo pravice do podpore po kakem drugem zakonu, ali ne uživajo podpore od zgod.

Člani občine imajo pravico uživati občinsko imovino in občinske ustanove, določene za javno rabo, kakor tudi pravico bivati v občini. Bivanje člana v svoji občini je zaščiteno s čl. 9 ustave, ki določa, da se ne sme nihče nikakor in nikoli pregnati iz kraja, kamor je pristojen, brez sodne razsodbe (prejšnja terminologija, ker je ustava starejša od novih občinskih zakonov). Isto ponavlja tudi kazenski zakonik.

B. Splošne določbe o članstvu.

Članstvo občine je pravica, na podlagi katere določajo občinski in drugi zakoni pripadnikom občine izvestne pravice in dolžnosti.

Iz duha obeh občinskih zakonov je razvidno, da more biti nosilec članske pravice samo fizična, ne pa tudi juridična oseba, ki ne more n. pr. uživati častnih pravic.

Dejstvo je, da so naši veljavni predpisi o občinskem članstvu zelo pomanjkljivi in da smo zaradi tega v veliki meri odvisni od judikature, od internih navodil in celo od prejšnjih določil, o katerih odreja oba naša občinska zakona — Zo v § 149, Zmo pa v § 162 —, da ostanejo v veljavi, v kolikor jima ne nasprotujejo.

Na podlagi navedenega si bomo tu prilastili nekatere določbe zakona iz leta 1863, ki se bavijo s članstvom občine v primeru spremembe občinskega teritorija:

Pravica občinskega članstva se razprostira na vse območje občine. Ako se spoji dvoje ali več občin v eno samo občino, ali pa se občina poveča za del druge občine, ki se ji je pridružil, se razširi pravica občinskega članstva, ki jo je prej kdo užival v kaki občini ali delu občine, na ves teritorij povečane občine.

Kadar se občina razdeli v dve ali več občin, ali kadar se del občine izloči in priključi teritoriju druge občine, je treba osebe, ki imajo v tej občini člansko pravico, kakor tudi vse tiste, ki jim sledijo v članstvu, odkazati kot člane tisti občini, ki ji pripada svet, na katerem so stanovale te osebe ob razdružitvi oziroma priključitvi; ako pa v času razdružitve oziroma priključitve niso več prebivale v občini, jih je treba odkazati tisti občini, ki ji pripada svet, na katerem so stanovale poslednjič pred svojim odhodom iz nje.

Ako bi se po teh določbah ne moglo oseb odkazati nikamor, se odkážejo po tistem stanovališču, katero je poslednjič imela v občini oseba, po kateri se ravna njihova članska pravica.

Osebe, ki ni zanje glede članske pravice niti tega merila, odkaže politično oblastvo eni ali drugi prizadeti občini, ako se ne dogovore te same med sabo.

C. Izvedeno članstvo.

I. Splošno.

Zakonodajalec gleda na družino kot na najnižjo enoto v državnem življenju. Ščiti njeno povezanost in kolikor se da varuje načelo družinske skupnosti. Vsi člani družine tvorijo neko zvezo in so na raznih pravnih poljih odvisni od glavarja družine, t. j. od moža oziroma očeta. To se jasno vidi tudi v odnošajih glede občinskega članstva, kjer jim zakonodajalec jemlje svobodo odločanja in jih stavi v odvisnost od članstva moža oziroma očeta, od katerega izvajajo članstvo od začetka družinske vezi, pa tudi v primeru spremembe moževe oziroma očetove članske pravice.

Ta odvisnost pa je časovno omejena. Za ženo velja, dokler živi z možem; za otroke pa, razen onih, ki se omože, do polnoletnosti, t. j. do dobe, ko postanejo fizično in psihično toliko dozoreli, da lahko sami odločajo o svojem članstvu.

Neko vrsto izvedenega (derivativnega) članstva opazimo tudi pri najdencih in državnih in javnih samoupravnih uslužbencih ter duhovnikih. Prvi izvajajo svoje članstvo od občine, v kateri so jih našli, naslednji pa od vsakokratne občine, v katere območju je stalni sedež njihovega urada.

II. Zakonska žena.

Zakonodajalec postavlja na prvo mesto zakonsko ženo. Kaj je zakon, nam pove ženitno pravo občega državljskega zakonika (kratica: Odz) iz leta 1811. Dasi je stvar obče poznana in je ni treba osvetljevati, se nam zdi potrebno poudariti, da je zakon svojevrstna pogodba, za katere sklenitev predpisuje zakon posebno obliko. Dokaz zakona je poročni list.

Zo pravi v svojem § 16, Zmo pa v § 12, da dobi po zakonu žena moževo članstvo.

Ker vsebujeta oba občinska zakona posebne odredbe glede članstva državnih in javnih samoupravnih uslužbencev, je smatral Zmo za potrebno, da odstrani v tem pogledu vsak dvom ali negotovost in naglasil, da dobi žena moževo članstvo tudi v primeru, da je državna ali javna samoupravna uslužbenka. Žena dobi torej po poroki moževo članstvo absolutno v vsakem primeru. Žena člana mesta Ljubljane postane torej članica mesta Ljubljane, čeprav stanuje soproj n. pr. v Brežicah in je ona državna uslužbenka na Jesenicah.

S poroko pridobi torej žena moževo članstvo, pa naj bo polnoletna ali mladoletna, naj stanuje z njim skupaj ali pa ne in mu — dokler traja med njima zakonska skupnost oziroma

vez — v članstvu sledi v vsakem primeru, pa naj ga spremeni na kakršen koli način.

Edini primer, da žena s poroko ne dobi moževega članstva, nastopi v primeru, ko poroči naša državljanka inozemca, pa si ob poroki obdrži naše državljanstvo.

Ni izključen primer, čeprav je redek, da ima en mož hkrati dve zakonski ženi. Tak primer lahko nastopi zaradi pomote ali pa goljufije. Obe ženi sta pravilno poročeni in obe dobita moževo članstvo. Kdor bo interesiran, bo pač izposloval sodno razveljavitev drugega zakona in s tem dosegel, da se bo s tako ženo postopalo glede občinskega članstva kot z ženo iz razveljavljenega zakona, s čimer se bomo seznanili pozneje.

III. Vdova.

Vdova je žena, katere zakon je prenehal zaradi smrti soproga ali pa zaradi slovesne proglasitve soproga za mrtvega. Dokaz smrti je mrliški list, dokaz slovesne proglasitve mrtvim pa odločba pristojnega sodišča.

Zakonodajalec določa vdovi pravice v ostalih vejah osebnega upravnega prava, n. pr. v Zdr, v zakonu o osebnih imenih itd., v določbah o občinskem članstvu pa je ne omenja.

Glede njenega članstva nam nudi edino oporo normativni razpis ministrstva notranjih poslov z dne 17. decembra 1936, III. br. 44.403 (kr. banska uprava dravske banovine z dne 28. decembra 1936, II. št. 31.649/1), ki ga bomo večkrat omenili, in po katerem obdrži vdova članstvo tiste občine, v kateri ga je uživala na dan smrti svojega soproga, oziroma na dan njegove slovesne proglasitve mrtvim. Od tega dne dalje odloča vdova glede svojega članstva popolnoma samostojno. Od tega dne dalje sme biti sprejeta v članstvo druge občine, od tega dne dalje se ji računa petletni oziroma desetletni rok bivanja za obligatorni sprejem v članstvo, oziroma avtomatično pridobitev članstva druge občine itd.

Pa tudi normativni razpis ni popoln. Nastane vprašanje: kako je s članstvom vdove, ki je še mladoletna, pa postane vrh tega n. pr. še državna uslužbenka. Ali se ravna po razpisu v vsakem primeru, da jo je torej smatrati nekako za polnoletno ali ne? Mnenja smo, da je hotel zakonodajalec s podčrtavanjem polnoletnosti pri določbah o članstvu različnih otrok podeliti temu dejstvu odločujočo moč. Na podlagi te sodbe začne torej mladoletna vdova nezavisno razpolagati s svojim članstvom šele z doseženo polnoletnostjo, do katere počiva njena samostojnost v našem pogledu. To velja tudi v primeru nastopa državne službe, ki je poleg tega do polnoletnosti vsaj pri večini moških oseb le provizorična. Ako pa se mladoletna vdova zopet poroči, ustvari poroka okolnost, zaradi katere dobi žena moževo članstvo, o čemer pa smo podrobneje že govorili.

IV. Ločena žena.

Ločitev zakona (od mize in postelje — *separatio a mensa et thoro*) je ukinitvev zakonske skupnosti na ta način, da vez, ki sta jo soproga ustvarila s sklenitvijo zakona, med zakoncema še dalje obstoja. Ker ostane zaradi ločitve zakonska vez nedotaknjena, ostaneta soproga še dalje zakonca — mož zakonski mož, žena pa zakonska žena — si dolgujeta zvestobo, se ne moreta s tretjo osebo poročiti itd.

Ločitev zakona brez intervencije sodišča ni dovoljena; nespoštovanje te prepovedi se sicer tolerira, a nima pravnih posledic ločitve.

Ločena zakonca se lahko vedno zopet združita; združitev pa morata naznaniti rednemu sodišču, ker veljata sicer pravno še vedno za ločena. Za vsako ponovno ločitev veljajo isti predpisi kakor za prvo.

Ločitev zakona je treba vpisati v poročno knjigo.

Poznamo dvojje vrst ločitev: sporazumno in nesporazumno.

Sporazumno ločitev zakona dovoli zakoncema na prošnjo okrajno sodišče s sklepom, če potrdita, da se strinjata v vprašanju ločitve, glede imovine in v pogledu vzdrževanja. Sodišče ne sme dalje zadeve preiskovati, ampak se mora zadovoljiti s potrdilom zakoncev o navedenem trojnem sporazumu.

Nesporazumno ločitev zakona dovoli okrajno sodišče s sodbo samo zaradi kakega zakonitega ločitvenega razloga, ki mora biti prej sodno ugotovljen. Ločitveni razlogi so n. pr.: zelo občutne ponovne žalitve, zlobna zapustitev soproga, prešuštvo, neredno življenje, s katerim pride v nevarnost znaten del imovine drugega zakonca itd.

Dasi se primeri ločitve zakona precej množe, je zakonodajalec v odločbah o občinskem članstvu ločeno ženo gladko prezrl. Že omenjeni interni normativni razpis iz leta 1936 pa je zamašil to vrzel in odredil, da je glede občinskega statusa ločena žena izenačena z razvedeno, kar se pravi, da obdrži ločena žena članstvo v tisti občini, v kateri ga je uživala v trenutku, ko je bil zakon ločen.

Zadnja dva odstavka izvajanj o vdovi veljata smiselno tudi tukaj z razliko, da si ločena žena z novo poroko ne more pridobiti članstva, ker je še vedno zakonska žena in se torej ne more poročiti. Če bi se pa zaradi kakršnih koli okolnosti vendar pravilno poročila, pa pridobi možovo članstvo in ga obdrži, dokler se ne doseže sodna razveljavitev tega zakona, o čemer bo govor pozneje.

V. Razvedena žena.

Razvod zakona (*divortium*) je institut, s katerim se pretrga vez, ki se je ustvarila s sklenitvijo zakona. Ker se torej z razvodom uniči zakonska vez, nista bivša soproga več zakonca —

mož ni več zakonski mož in žena ne več zakonska žena — ampak sta drug drugemu tujca, popolnoma prosta, fant in dekle.

Znana izraza: razveza in razporoka nista pravilna. Prvi je preširok, pomeni n. pr. tudi smrt soproga, drugi pa je netočen.

Ako se zakonca razideta sama, brez intervencije sodišča, nima to nikakih pravnih posledic.

Ako se hočeta razvezana zakonca znova združiti, je šteti to združitev za nov zakon, ki ga je treba skleniti v obliki, ki je predpisana za sklenitev zakona.

Razvesti je možno zakon samo iz razvodnih razlogov, ki so n. pr. prešuštvo, zlobna zapustitev drugega soproga, ponovna težka zlostavljanja itd.

Razvodno pravo ne velja za katolike, ampak samo za nekatolike. Pa tudi za nekatolike je razvedljivost zakona omejena; Odz dovoljuje razvesti njih zakon samo v primeru, da jim to dopušča tudi njihovo cerkveno pravo. Razvod pozna n. pr. pravoslavno cerkveno pravo.

Razvodno sodbo, ki jo izda okrožno sodišče, je treba vpisati v poročno knjigo.

O članstvu razvedene žene govori zakonodajalec v § 16 Zo oziroma v § 12 Zmo in določa, da obdrži zakonito razvedena žena članstvo v tisti občini, v kateri ga je uživala, ko je bil zakon razveden.

Zadnja dva odstavka izvajanj o vdovi veljata smiselno tudi tukaj.

VI. Žena iz razveljavenega zakona.

Razveljavitev zakona je uničenje le navidezne zakonske vezi. Poroči se n. pr. že poročena oseba; zakon ni zakon, ampak samo videz zakona in zaradi zadržka že obstoječega zakona od vsega začetka neveljaven. Ta videz pa se smatra za veljaven zakon, dokler ga sodišče pravnomočno ne razveljavi.

Razveljavitev zakona se uveljavlja z ničnostno (nulitetno) tožbo pri okrožnem sodišču, ki ugotovi z ničnostno sodbo, da zakonska vez ni nikdar obstojala, da je nična od njene ustanovitve, da je torej zakon neveljaven od trenutka nastanka (ex tunc).

Iz besedila obeh občinskih zakonov se jasno vidi, da dobi moževo članstvo tudi žena, ki sklene gori omenjeni zakon. § 16 Zo oziroma § 12 Zmo namreč določa, da se vrne žena iz razveljavenega zakona v članstvo one občine, v kateri ga je uživala pred poroko, da pa obdrži članstvo, dobljeno po možu, če izjavi v roku treh mesecev od dne razveljavljenja zakona, da to želi.

Vrnitev v prejšnje članstvo pomeni zopetno pridobitev članstva, ki ga je imela žena pred poroko. To članstvo pa je lahko članstvo, odvisno od očeta, ako je taka žena še mladoletna, članstvo, ki ni odvisno od nikogar, če je že polnoletna, članstvo vdove ali pa članstvo ločene ali razvedene žene.

Zakonodajalec pa ji daje tudi možnost, obdržati članstvo, ki si ga je pridobila s tem zakonom po možu. Ali si članstvo pridrži ali ne, je odvisno od nje same. Vezana je namreč samo na pogoj, da izjavi svojo željo sedanjemu občinskemu odboru v treh mesecih od dneva razveljavitve zakona, da hoče obdržati članstvo, ki ga uživa. Občinski odbor ji članstva ne more odkloniti; njeno izjavo vzame na znanje in ona ostane članica sedanje občine.

VII. Zakonski otroci.

V zakonu se navadno rode zakonski otroci. Odz postavlja glede zakonskega rojstva le domnevo, ki pravi, da so zakonski otroci otroci, ki jih rodi zakonska žena vsaj 180 dni po poroki ali pa ne kasneje kot 300 dni po prestanku zakona. Ta domneva velja tudi za prezgodaj rojene otroke, če je njih oče poznejši soprog. Domnevo zakonskega rojstva pa se lahko izpodbija z nasprotnimi dokazi.

Dokaz zakonskega rojstva je rojstni in krstni list.

Po § 16 Zo oziroma po § 12 Zmo dobe mladoletni, t. j. še ne 21 let stari zakonski otroci občinsko članstvo svojega očeta.

Zakonski mladoletni otroci se ravnaajo torej glede članstva po očetu in dobe v vsakem primeru članstvo one občine, katere član je njihov oče, kar se pravi, da mu do svoje polnoletnosti slede v članstvo v vsakem primeru, pa najsi so tudi državni ali samoupravni uslužbenci.

Edina izjema v tem pogledu je mladoletna hčerka, ki se poroči. Ker smatra zakonodajalec vez med možem in ženo za tesnejšo od vezi med očetom in hčerko, dobi žena, ki poroči našega državljanca, s poroko moževo članstvo v vsakem primeru. Ako pa se poroči z inozemcem, dobi njegovo članstvo le tedaj, kadar izgubi naše državljanstvo. Naša državljanica, ki se omoži s tujim državljanom, izgubi naše državljanstvo (in dobi moževo članstvo), razen če po predpisih zakonov moževe domovine ne pridobi njegovega državljanstva ali če si pridrži državljanstvo naše kraljevine z ženitno pogodbo ali če ni take pogodbe, ako dá ob sklenitvi zakona tako izjavo. V zadnjih treh primerih obdrži naše članstvo in se do polnoletnosti ravna v tem pogledu po svojem očetu.

Tudi otroci, rojeni po smrti očeta, dobe očetovo članstvo in ga do polnoletnosti obdrže.

Ako se zakonski otroci proglase s sodnim izrekom za nezakonske, veljajo zanje glede članstva določbe, ki obravnavajo članstvo nezakonskih otrok. Nezakonski postanejo n. pr. otroci iz razveljavljenega zakona.

VIII. Nezakonski otroci.

Nezakonski otroci so predvsem otroci, ki jih rodi neporočena žena. Dalje so nezakonski otroci tudi otroci, ki jih rodi razvedena žena ali vdova kasneje kot 300 dni po prestanku

zakona. Domneva pa se končno, da so nezakonski otroci tudi otroci, ki jih rodi zakonska žena pred potekom 180 dni po poroki, ali pa po preteku 300 dni po prestanku zakona.

Zo določa v § 16, Zmo pa v § 12, da dobe nezakonski mladoletni otroci materino članstvo.

Nezakonski otroci povzročajo v tem pogledu naši praksi precej težav. Kriva je temu nejasnost zakona. Do leta 1936 se je tolmačilo gornje določilo tako, da »dobe« materino članstvo v vsakem primeru; torej ono, ki ga ima mati ob njih rojstvu, da pa ji tudi slede v članstvu, kolikorokrat ga mati spremeni in na kakršen koli način.

Po letu 1936 pa je praksa zavzela obratno stališče, ki ga je uvedla z že citiranim internim razpisom.

Po tem razpisu so nezakonski mladoletni otroci neporočene žene člani tiste občine, v kateri je uživala člansko pravico nezakonska mati ob času njihovega rojstva in ji v občinskem članstvu slede samo tedaj, kadar ga mati spremeni oziroma pridobi na novo samostojno (na prošnjo ali avtomatično). Če pa mati pridobi novo članstvo nesamostojno (s poroko), ji slede nezakonski mladoletni otroci le v primeru, da so bili s tem zakonom pozakonjeni. Ne slede ji torej v članstvu, če se poroči mati z osebo, ki ni oče otrok, ali pa, čeprav se poroči s pravim očetom, pa ta otrok ne pozakoni.

Nezakonski otroci poročene žene, vdove, razvedene ali ločene žene so člani tiste občine, v kateri je uživala člansko pravico nezakonska mati ob času njihovega rojstva, čeprav je bila pridobila to članstvo s poroko. Ti mladoletni otroci slede v občinskem članstvu materi samo tedaj, kadar ga mati spremeni oziroma pridobi samostojno (originarno). Če pa pridobi mati novo članstvo nesamostojno (s poroko), pa ji slede le tedaj, če so bili s tem zakonom pozakonjeni. Zadnji stavek prejšnjega odstavka velja tudi tu.

IX. Pozakonjeni otroci.

Pozakonitev (legitimatio) je sprememba položaja nezakonskih otrok v položaj zakonskih. Odz predvideva štiri vrste pozakonitev, izmed katerih si bomo ogledali le dve, ker sta ostali dve bolj redki.

Najpogostejša je pozakonitev s poznejšim, naknadnim zakonom (legitimatio per subsequens matrimonium), ki obstoji v tem, da se štejejo otroci, ki so bili rojeni izven zakona in so vstopili v rodbino zaradi naknadne poroke svojih roditeljev, s svojim potomstvom vred za rojene v zakonu.

Obliko pozakonitve določa Dekret dvorne pisarne z dne 5. aprila 1844, zb. 1. zak. št. 799. Oče mora v soglasju z navzočo materjo pred dvema pričama izjaviti na zapisnik pri okrajnem načelstvu, mestnem poglavarstvu, okrajnem sodišču ali pa pri župnem uradu, da je otrokov oče, in zahtevati, da se vpiše v

rojstvo in krstno knjigo kot oče. Brez opisanih formalnosti pozakonitev ne nastopi. Gornje se javi banu, ki odredi vpis pozakonitve v rojstvo in krstno knjigo.

Lahko se pozakoniti tudi otrok, ki ga je kdo že posvojil.

Če pa se mati ne poroči s pravim očetom, pozakonitev ni možna; očim da lahko takemu otroku kvečjemu svoje ime. Te institucije pa zakon o osebnih imenih ne pozna več, zaradi česar se smatra za derogirano. Lahko ga pa posvoji.

Druga vrsta pozakonitve je pozakonitev po vladarjevi milosti (*legitimatio per rescriptum principis*). Kakor rečeno, se izvrši ta pozakonitev na podlagi posebne vladarjeve milosti in navadno tedaj, ko prej navedena pozakonitev ni več možna, ker je n. pr. eden od roditeljev že umrl.

Nepravdni postopnik z dne 24. julija 1935, Sl. l. 59/8, predpisuje formalnosti, katerim treba zadostiti, ko se prosi za to pozakonitev. Treba je vložiti prošnjo pri okrajnem (če otrok ni svojepraven, kot varstvenem) sodišču, ki pošlje spise apelacijskemu sodišču z obrazloženim mnenjem; če pa otrok ni svojepraven, tudi izjavo o pritrditvi ali odklonitvi. Apelacijsko sodišče predloži spise s svojim mnenjem vred ministru pravde, da jih predloži kralju. Vladarjevo odločbo priobči okrajno sodišče strankam in banu, ki odredi vpis pozakonitve v rojstvo in krstno knjigo.

Odločba o pozakonitvi ima pravno moč od dne, ko jo je vladar podpisal (*ex nunc*).

Pozakonjeni (*legitimirani*) mladoletni otroci se ravnavajo glede občinskega članstva po očetu.

§ 16 Zo oziroma § 12 Zmo določa, da dobe mladoletni pozakonjeni otroci članstvo očeta od dne rojstva.

Članstvo očeta torej ne dobe samo od trenutka pozakonitve, ampak celo za nazaj, od dneva rojstva (*ex tunc*). To je primer retroaktivne pridobitve občinskega članstva.

Ker se pozakonjeni otroci štejejo za zakonske, veljajo zanje predpisi, ki smo jih spoznali že ob razpravljanju o zakonskih otrocih.

X. Posvojeni otroci.

Posvojitve (*adoptio*) je pogodba, s katero se umetno ustvari roditeljsko razmerje, ustvari civilno ali umetno sorodstvo.

Posvojiti (ljudstvo pravi: vzeti otroka za svojega) smejo osebe, ki niso slovesno obljubile samskega stanu in ki nimajo svojega zakonskega potomstva. Posvojiti torej sme n. pr. posvetni duhovnik, menih ali nuna pa ne. Oseba, ki posvoji, se imenuje posvojitelj(ica); oseba, ki se posvoji, pa posvojenec(nka).

Posvojitelj mora biti star vsaj 40 let; posvojenec pa mora biti vsaj 18 let mlajši od svojega posvojitelja. Poročena oseba sme posvojiti (*adoptirati*) ali biti posvojena samo s pritrdilom svojega soproga. Te pritrditve pa ni treba, ako je sodno izre-

čeno, da je sprog umobolen ali ako je njegovo bivališče neznano, ali ako je zakon ločen.

Če je otrok mladoleten, se more posvojiti le s privoljenjem zakonskega očeta, če ga pa nima, pa le s privoljenjem matere, varuha in sodišča.

Posvojitev preneha s smrtjo enega sopogodbenika, ali pa ako pogodbenika razdereta pogodbo.

Posvojitvena pogodba mora biti napravljena v pismeni obliki in v obliki notarskega zapisa, ali overovljena po sodišču ali javnem notarju. Prošnjo za potrditev posvojitvene pogodbe treba vložiti pri okrožnem sodišču in priložiti pogodbo.

Ko postane odločba, s katero se posvojitvena pogodba potrjuje, pravnomočna, se pošlje banu, ki odredi vpis posvojitve v rojstno in krstno knjigo.

Glede članstva posvojenih otrok določata občinska zakona, in sicer Zo v § 16, Zmo pa v § 12, da dobe posvojeni mladoletni otroci posvojiteljevo članstvo.

Ker pa posvojitev na državljanstvo ne vpliva, ne izgubi naš državljan, ki ga posvoji inozemec, našega državljanstva, in mu torej v članstvu v nobenem primeru ne sledi. Gornja določba velja torej le, kadar je posvojitelj naš državljan.

V ostalem pa se ravna mladoletni posvojenec glede članstva po svojem posvojitelju, kakor zakonski otrok po svojem očetu.

XI. Najdenci.

Najdenec je otrok neznanih staršev, najden na teritoriju občine.

Po § 16 Zo oziroma po § 12 Zmo dobe najdenci članstvo v tisti občini, v kateri so jih našli.

To članstvo obdrže do svoje polnoletnosti z izjemo ženskih oseb, ki ga lahko spremene s poroko tudi prej.

XII. Državni in javni samoupravni uslužbenci ter duhovniki.

Že od starejših časov dalje urejajo predpisi o občinskem članstvu na poseben način članstvo javnih uslužbencev. Tudi naša občinska zakona prinašata posebna določila glede občinskega članstva državnih in javnih samoupravnih uslužbencev ter duhovnikov.

Državni uslužbenci so v smislu občinskih zakonov tisti aktivni državni uslužbenci, ki jih smatrajo za državne uslužbence predpisi, ki urejajo njih odnošaje, n. pr. pravico do pokojnine. Predpisi, ki pridejo tu v poštev, so predvsem zakon o uradnikih (po njegovem § 6 so državni uslužbenci uradniki, uradniški pripravniki, zvaničniki in služitelji), zakon o državnem prometnem osebju, dalje zakon o ustroju vojske in mornarice, ki ureja odnošaje suhozemske in pomorske vojne sile, zakon o orožništvu, zakon o državnih policijskih izvršilnih uslužbencih, zakon o obmejni četi itd. Državni uslužbenci v

našem smislu so torej tudi aktivni vojaški uslužbenci: častniki, vojaški uradniki, podčastniki in ostali vojni nameščenci; niso pa državni uslužbenci osebe, ki služijo kadrski rok ali pa so le na orožnih vajah. Tudi upokojenci niso več državni uslužbenci v tem smislu, in končno niso državni uslužbenci v našem smislu kontraktualni in honorarni uradniki, dnevničarji, dni-narji in delavci, ker zahteva zakon za kvalifikacijo državnega uslužbenca definitivno nastavitvev.

Javni samoupravni uslužbenci pa so uslužbenci, ki so uslužbeni po veljavnih predpisih pri javnih samoupravnih oblastvih, ne pa pri drugih napravah in ustanovah javnega prava, kakor n. pr. pri okrožnem uradu za zavarovanje delavcev. Javni samoupravni uslužbenci so zlasti banovinski in občinski uslužbenci.

Duhovniki so verski organi usvojenih in priznanih (dovoljenih) veroizpovedi (konfesij). Usvojene konfesije so one veroizpovedi, ki jih država proglasi nekako za svoje.

Da uredi v prehodnem času občinsko članstvo teh oseb, je postavil zakonodavec v prehodnih in zaključnih odredbah Zo, in sicer v § 141 določbo, da se smatrajo državni in javni samoupravni uslužbenci ter duhovniki na dan, ko dobi ta zakon obvezno moč, t. j. 24. junija 1933, za člane tiste občine, v kateri imajo tega dne službeni sedež. Daje jim pa zakonodajalec možnost, da si zopet pridobe v šestih mesecih na podlagi svoje izjave članstvo v eni izmed onih občin, v kateri so ga imele poprej. Popolnoma enako določilo je zakonodajalec ponovil v Zmo v § 151, ki je dobil obvezno moč 23. septembra 1934.

Neke vrste izvedenega članstva nastopi tudi pri teh osebah. V bodoče pridobivajo občinsko članstvo po vsakokratnem stalnem službenem sedežu svojega urada, ako si v določenem roku ne pridrže prejšnjega članstva.

Zo pravi v svojem § 16, Zmo pa v § 12, da so po zakonu državni in javni samoupravni uslužbenci, kakor tudi duhovniki, člani one občine, v kateri imajo stalni službeni sedež, razen če se izjavijo v roku 3 mesecev od dneva odločbe o izpremembi službenega sedeža, da obdrže staro članstvo. To članstvo se ravna po stalnem sedežu njihovega urada, ne pa morda po njihovi stalnosti, ki jo imajo pri nas itak samo sodniki. Ako je torej državni uslužbenec poslan za daljšo dobo v drug kraj ali pa hodi v ta kraj večkrat ali stalno, ne pridobi tu občinskega članstva, ker nima tu stalnega sedeža svojega urada.

Nastane vprašanje: kateri dan je odločilen za izvajanje gornje pravice, ali dan nastavitve (podpisa dekreta), ali (ob premetitvi) dan razrešitve, ali dan nastopa javne službe. Vzemimo primer, da je kdo nastavljen ali zaradi premetitve razrešen, pa umrje pred nastopom službenega ali novega službenega mesta. Ali bodo nanj gornja določila uporabljiva? To vprašanje moramo zanikati, ker se postane javni uslužbenec šele z upravičenim nastopom javnega urada, zaradi česar smatramo, da je za nastanek gornje pravice odločilen dan nastopa službenega mesta.

Za državno uslužbenko, ki je vezana z zakonom, gornji predpis ne velja, ker je nosilec njenega občinskega članstva vedno njen mož.

Po čl. 111. ustave ne sme po dovršenem 20. letu nihče dobiti državne službe ali ostati v njej, če ni odslužil po odredbah vojaškega zakona svojega roka ali ni bil oproščen vojaške službe. Po zakonu o uradnikih pa sme biti sprejet v državno službo, kdor je izpolnil poleg ostalih zahtevanih pogojev tudi 18. leto starosti. Možen je torej primer, da državni uslužbenec še ni polnoleten. Nastane križanje norm in vprašanje, ali naj se njegovo članstvo ravna po gornji določbi ali pa naj sledi kot mladoletnik članstvu zakonskega očeta, oziroma nezakonske matere. Mnenja smo, da je rodbinska vez močnejša in da bo obdržal članstvo po očetu oziroma po nezakonski materi; posebno še, ker mora uslužbenec, ko odide k vojaku, dati ostavko na državno službo, ki je torej v večini primerov le provizorična. Zaradi izvajanega se moramo postaviti na enako stališče tudi pri ženskih osebah, ki dobe državno ali javno samoupravno službo, pa niso še polnoletne. Tudi njihovo članstvo je do polnoletnosti odvisno od članstva zakonskega očeta oziroma nezakonske matere.

Č. Samostojno pridobljeno članstvo.

I. Splošno.

Kadar govorimo o samostojni pridobitvi članstva občine, mislimo na članstvo, ki ga pridobi oseba, ki je upravičena nastopiti kot samostojen, nezavisen nosilec članske pravice.

Samostojno se pridobi občinsko članstvo s sprejemom v članstvo občine ali pa po sili zakona (avtomatično). Sprejem v občinsko članstvo pa je za občinski odbor oziroma mestni svet prostovoljen (fakultativen) ali pa obvezen (obligatoren).

Zakonodajalec je imel pred očmi velika bremena, ki jih mora nositi občina, in ji je z institucijo prostovoljnega sprejema v določenih mejah omogočil, da se ubrani nezaželenih oseb.

V tej zvezi naj omenimo nekatere določbe, ki so namenjene točni evidenci občinskega članstva. Iz obeh občinskih zakonov izhaja, da zakonodajalec ne dovoljuje biti brez občinskega članstva in da prepoveduje posest dvojnega ali celo večkratnega članstva. Zo izrecno določa v § 15, da mora biti vsak državljan član kake občine. § 24 Zo oziroma § 20 Zmo določa, da mora voditi vsaka občina dva seznama, in sicer seznam svojega prebivalstva in seznam svojih članov. Zdr, ki ima v svojem § 3 tudi odredbo, da mora voditi občina seznam svojih članov, predvideva tudi ministrsko uredbo v svrhu ureditve enotnega vodstva tega seznama, ki pa do danes še ni izšla.

Zo vsebuje v § 17, Zmo pa v § 13 določbo, da mora obvestiti občina o odločbi glede sprejema v članstvo kake osebe tisto občino, katere član je bil sprejeti prosilec poprej, in da ne sme

nobena občina črtati svojega člana iz seznama članov občine, dokler ni vpisan v seznam članov druge občine in dokler ni o tej pridobitvi in vpisu obveščena.

II. Prostovoljni sprejem.

Prostovoljni (fakultativni) sprejem v članstvo je sprejem, o katerem odloča prostovoljno po svobodni oceni občinski odbor oziroma mestni svet. Prosilec, ki je odklonjen, nima nobenega pravnega sredstva zoper zavrnitev prošnje, ker je tu upravičena dokončno odločati edino le občina.

Iz stilizacije obeh občinskih zakonov izhaja, da je treba za sprejem v članstvo predvsem prošnje.

Ker je sprejem v članstvo eden izmed načinov samostojne pridobitve občinskega članstva, predpostavlja zakonodajalec posest splošnih pogojev, ki so potrebni za samostojno (originarno) pridobitev članstva, to je pogojev, na podlagi katerih sploh lahko nastopi prosilec kot samostojni nosilec članske pravice. Za poročeno ženo, ki je vezana z zakonom in katere članska pravica je odvisna od moža, nastopi ta samostojnost, ko se zveza med njo in možem, nosilcem članske pravice, pretrga; torej od momenta ovdovelosti zaradi smrti moža ali slovesne proglasitve mrtvim, ločitve, razvoda ali razveljavljenja zakona, ako je v tem trenutku že polnoletna, sicer šele po 21. letu. Pri otrocih pa nastopi ta trenutek, ko preneha odvisnost od nosilcev članske pravice, t. j. s polnoletnostjo.

Prosilca, ki izpolnjuje gornje pogoje, občinski odbor lahko sprejme v članstvo, lahko ga pa tudi odkloni. Posest ostalih pogojev, ki jih našteva § 17 Zo oziroma § 13 Zmo, se za prostovoljni sprejem ne zahteva.

III. Obvezni sprejem.

Obvezni (obligatorni) sprejem je drug način samostojne pridobitve občinskega članstva. Zo ureja ta sprejem v § 17, Zmo pa v § 13. Obligatori sprejem obstoji v tem, da občinski odbor oziroma mestni svet sprejema v članstvo ne more odkloniti, ampak mora prosilca sprejeti v članstvo, ako izpolnjuje pogoje za fakultativni sprejem in pogoje, ki jih našteva v svojih treh točkah § 17 Zo oziroma § 13 Zmo, ter stalno biva v tej občini najmanj 5 let.

§ 17 Zo oziroma § 13 Zmo predpisuje, da je treba za sprejem v članstvo kake občine:

1. da uživa prosilec častne pravice,
2. da ni v sodni preiskavi ali pod obtožbo za dejanja, ki imajo za posledico izgubo častnih pravic, in
3. da more vzdrževati sebe in svojo rodbino.

Zakonodajalec operira tu, razen v zadnji točki, s sodno-kazenskimi pojmi.

Častne pravice našteva kazenski zakonik v § 47, ki so naslednje:

1. pravica do državne ali kakršne koli druge javne službe ali do javnih poklicev,
2. pravica do akademskih dostojanstev, odlikovanj in drugih javnih počastil (n. pr. častno članstvo) in
3. pravica glasovati v javnih stvareh, voliti ali biti izvoljen, kakor tudi izvrševati vse ostale politične pravice.

Vsi zakoni se v tem pogledu ne izražajo striktno. Za terminus »častne pravice« rabijo nekateri zakoni tudi »državljske pravice«.

Drugi pojem je pojem sodne preiskave. Sodna preiskava je institut sodnokazenskega prava, ki je poverjen preiskovalnemu sodniku pri okrožnem sodišču in katerega namen je tako razbistriti (razčistiti) osnove suma, navedene zoper izvestno osebo in stanje stvari, da se da na podlagi tega odločiti, ali naj se kazenski postopek zoper to osebo ustavi, ali pa naj se postavi ta oseba pod obtožbo.

Naslednji pojem, ki nas tu zanima, je obtožba. Po izvršeni poizvedbi ali preiskavi se nadaljuje kazenski postopek samo na vloženo obtožnico upravičenega tožilca, ki se sestavi in vloži, ko je osumljenec oziroma obdolženec tako zelo sumljiv kaznivega dejanja, zaradi katerega se preganja, da je verjetno pričakovati, da bo obsojen.

Glede dejanj, ki imajo za posledico izgubo častnih pravic, je pripomniti, da je merodajna kazen, ki jo sodišče izreče, ne pa kazniva dejanja kot taka.

Kadar izreče sodišče denarno kazen ali kazen zavora, ne sme izreči stranske kazni izgube častnih pravic. Izgubo častnih pravic za dobo od enega do treh let sme izreči sodišče, kadar omili kazen robije v strogi zapor. Za isto dobo izreče sodišče izgubo častnih pravic pri obsodbi na strogi zapor v onih primerih, ki so navedeni v kazenskem zakoniku. Pri obsodbi na zatočenje izreče sodišče izgubo častnih pravic samo za čas, ko se prestaja kazen. Pri obsodbi na robijo do petih let izreče sodišče izgubo častnih pravic od enega do petih let. Pri obsodbi na smrt ali na robijo preko petih let pa izreče sodišče izgubo častnih pravic za vselej.

Zadnjega pogoja, »da more vzdrževati sebe in svojo rodbino«, ni razumeti v tem smislu, da li ima prosilec stalen vir dohodkov, ampak ali je s telesnim ali duševnim delom sposoben preživljati v trenutku, ko se odloča o njegovi prošnji za sprejem, sebe in svojo rodbino, ako jo ima. To sposobnost dokaže eventuelno z zdravniškim izpričevalom. Brezposelni torej, ki je delazmožen, izpolnjuje ta pogoj.

Pogoja, da prosilec ni užival občinske podpore, naša občinska zakona ne poznata več.

Glede dobe bivanja najdemo v prehodnih in zaključnih odredbah v § 142 Zo oziroma v § 152 Zmo določbo, da se šteje v rok, omenjen v § 17 Zo oziroma v § 13 Zmo tudi čas pred dnem, ko dobi Zo oziroma Zmo obvezno moč. Ker sta v omenjenih paragrafih dva roka, 5-letni in 10-letni, moramo smatrati edninsko izražanje zakonodajalca za lapsus in uporabiti določbo na oba roka.

Ako sega tok roka v dobo veljavnosti sedanjega in prejšnjega občinskega zakona, se šteje doba roka, ki je potekla, za veljavnosti sedanjih občinskih zakonov po spodaj navedenih določilih; doba pa, ki je pretekla za veljavnosti prejšnjega zakona, pa po določilih § 2 prejšnjega zakona iz leta 1896.

Pojem »bivanja« določa že imenovani razpis. »Bivanje« je kvalificirano po naslednjih znakih:

1. Oseba mora biti zmožna bivati.
2. Bivanje mora biti nepretrgano.
3. Bivanje mora biti neposredno.

Ad 1. Za »bivanje« je predvsem potrebno, da je oseba zmožna samostojno bivati. Osebe, katerih občinsko članstvo je odvisnostnega (derivativnega) značaja — z zakonom vezana žena, mladoletniki — ne morejo samostojno bivati, dokler obstoji zveza med njimi in nosilci članske pravice. Žena in mladoletni otroci, katerih mož oziroma oče živi n. pr. v Ameriki, torej ne morejo »bivati«. »Bivati« pričenejo lahko šele z dnem, ko izpolnijo pogoj za samostojno pridobivanje občinskega članstva, to je z dnem, ko se zveza med njimi in nosilci članske pravice pretrga. Ta zveza se pretrga na dan ovdovelosti, ločitve, razvoda ali razveljavljenja zakona oziroma z dnem, ko postane mladoletni polnoleten.

Vprašanje, kaj je z vdovo in ostalimi ženami, ki v trenutku ovdovelosti, ločitve itd. niso še polnoletne, je ostalo nerešeno. Treba je zavzeti stališče, da prično te osebe samostojno bivati šele po polnoletnosti.

»Bivati« more le oseba, ki ustreza gornjim pogojem in ki lahko prosto razpolaga s svojo osebo, ne pa kaznjenci, slaboumni in drugi izvestni bolniki, ker je njih bivanje prisilno.

Ad 2. »Bivanje« mora biti nepretrgano ali kakor zakon pravi »stalno«. To se pravi, da mora oseba v občini dejansko (faktično) bivati, biti telesno prisotna (corpus) z namenom tu stalno ostati (animus). Namen stalnega bivanja je treba pač individualno presoditi v vsakem konkretnem primeru. Odhod iz te občine z namenom, vršiti kako delo v drugi občini, ni prekinitev nepretrganega (stalnega) bivanja, ako ni namena končne izselitve iz prve občine v svrhu stalne naselitve v drugi. Oseba torej, ki odide ali odhaja za zaslužkom, pa se namerava vrniti ali se stalno vrača, ne prekine stalnega bivanja. Isto velja za sezonske delavce, ki odhajajo v tujino, in za izseljenike, t. j. za državljane, ki se selijo v prekomorske kraje zaradi zaslužka s telesnim delom ali pa, ki se selijo k svojcem, ki so se prej

izselili v prekomorske kraje z enakim namenom. Oseba v inozemstvu ostane član svoje občine, dokler ne izgubi državljanstva.

Nepretrgano bivanje se ne prekine tudi z odhodom na orožne vaje, z odhodom k vojakom ali v vojsko med vojno in končno tudi ne s pregrupacijo občinskega teritorija.

Ad 3. Bivanje mora biti končno še neposredno; to se pravi, da mora prizadeta oseba prebivati nepretrgano v občini predpisano dobo neposredno pred trenutkom, ko stopi vprašanje »bivanja« v ospredje. V »bivanje« se ne všteje doba, katero je »bivala« oseba v občini prej, če je pretrgala »bivanje« in pozneje zopet nadaljevala. Ta sestavina »bivanja« onemogoča možnost pravice pridobitve članstva istočasno v več občinah, kar bi nasprotovalo principu samo enega članstva.

Razpis je torej, kakor izhaja iz gornjega, uveljavljanje članstva časovno omejit, kar pa iz kakega zakonitega določila ni razvidno.

O prijavi bivanja pri občini oziroma pri policijskem oblastvu ne govori niti razpis niti zakon, zaradi česar lahko upravičeno trdimo, da je ta prijava za »bivanje« brez pomena.

IV. Avtomatsko članstvo.

Avtomatsko članstvo je članstvo, ki nastopi po samem zakonu (lege ipsa), brez kakršne koli intervencije ali sodelovanja prizadete osebe ali občine, avtomatično po sili zakona. Pridobitev tega članstva nam nudi tretji primer samostojne pridobitve članstva.

Predpostavka avtomatskega članstva je zopet možnost, nastopiti kot samostojen nosilec občinskega članstva, s čimer smo se že seznanili podrobneje pri razmišljanju o fakultativnem sprejemu.

Po § 17 Zo oziroma po § 13 Zmo pridobi po zakonu članstvo občine oseba, ki stalno biva v občini najmanj 10 let in ji občina za to dobo ne more prigovarjati, da ne uživa častnih pravic, niti da je v sodni preiskavi ali pod obtožbo zaradi dejanj, ki imajo za posledico izgubo častnih pravic, in ga izgubi v občini, v kateri ga je uživala doslej, razen če izjavi, da obdrži dosedanje članstvo in dokaže, da je prejšnja občina pristala na to.

O »bivanju« in ostalih pojmi, ki jih naštevata navedena paragrafa, smo govorili pri obligatornem sprejemu.

Ob navedenih pogojih se pridobi članstvo nove občine po sili zakona. Volja ali želja ostati član prejšnje občine, je pravno brezpomembna, ako se novi občini ne dokaže, da je prejšnja občina zadovoljna obdržati svojega člana še dalje.

Že večkrat imenovani interni razpis nalaga občini, v kateri si je oseba pridobila tako članstvo, dolžnost, obvestiti prejšnjo občino, v kateri je uživala oseba članstvo poprej. Dalje odreja razpis, da so si občine same dolžne po uradni poti pribaviti

podatke o pogojih za pridobitev tega članstva in ne smejo zahtevati, da jih preskrbi stranka sama.

D. Odrejeno članstvo.

Kljub vsestranskemu poizvedovanju se velikokrat članstvo ne da ugotoviti, ker so vsi sledovi pravega članstva na ta ali drug način izginili. Da bi se izognil nevarnosti, ki preti tu državljanu, da ostane sploh brez članstva, je zakonodajalec rešil to vprašanje na ta način, da je pooblastil pristojno oblastvo, v takem primeru z odločbo odrediti (dekretirati) začasno (provizorično) članstvo.

Zo določa v svojem § 19, Zmo pa v § 15, da se osebi, katere občinsko članstvo se ne da ugotoviti, določi članstvo v tisti občini, v kateri se je rodila. Ako te občine ni mogoče ugotoviti, se taki osebi določi članstvo v občini, v kateri je v poslednjih petih letih najdalje bivala, in če končno tudi tega ni mogoče ugotoviti, se ji določi članstvo v občini, v kateri biva. To članstvo pa se določi samo za toliko časa, dokler se ne ugotovi njeno pravo članstvo.

Da razbremeni oblastva reševanja številnih sporov, je likvidiral Zo s prehodno in zaključno odredbo § 141 sporna članstva v prehodnem času z določbo, da so take osebe, katerih članstvo je sporno v trenutku, ko dobi Zo obvezno moč, člani tiste občine, v kateri jih zaloti na ta dan Zo kot stalno nastanjene. Primere pa, v katerih se članstvo ne da ugotoviti, pa je zakonodajalec izvzel in jim gornjega privilegija ni podelil.* Zmo nima enake norme, ker je pač mest veliko manj in seveda tudi manj spornih članstev.

E. Pridobitev članstva z državljanstvom.

Že v začetku smo omenili, da je državljanstvo pogoj občinskemu članstvu, ne pa obratno.

Eno vidnih načel našega Zdr je pospeševanje nacionalnega življa v državi z olajševalnimi predpisi za sprejem v državljanstvo oseb srbo-hrvatsko-slovenske narodnosti. Tem ni treba priložiti k prošnji za sprejem v državljanstvo — kar je pri drugih sicer obvezno — zagotovila občine, da jih bo sprejela v svoje članstvo, ako so rojene v občini ali stanujejo v njej vsaj tri leta. S pridobitvijo državljanstva pridobe članstvo v občini, v kateri so se rodile ali kjer stanujejo.

* To tolmačenje je nastalo očitno zaradi netočne prevedbe izvirnega besedila 3. odst. § 141 Zo v slovenščino v »Služb. listu« št. 229/35 iz leta 1933 in nejasne stilizacije izvirnega besedila samega. Po našem mnenju je namreč narobe. Osebe, katerih domovinstvo je bilo neugotovljivo, so postale člani one občine, v kateri so na dan uveljavljenja zakona o občinah stalno bivale, dočim se morajo sporna domovinstva ugotoviti in rešiti po zakonih, navedenih v začetku te razprave, enako kakor spori, nastali po uveljavi novega zakona. (Prip. uredništva.)

Drug tak primer nastopi pri sprejemu v državljanstvo tujih državljanov, ki dobe javno profesorsko službo na univerzi kraljevine, oseb, katerih sprejem v državljanstvo zahtevajo državne koristi, in oseb, ki imajo zasluge za kraljevino Jugoslavijo. Če te osebe nimajo zagotovila, da bodo sprejete v članstvo občine, pridobe z državljanstvom članstvo v tisti občini, v kateri stanujejo.

Tretji primer pridobitve občinskega članstva s pridobitvijo državljanstva navaja Zdr pri ponovni pridobitvi državljanstva. Ob ponovni pridobitvi našega državljanstva dobi oseba, ki je izgubila državljanstvo zaradi naturalizacije očeta, zaradi pozakonnitve ali z omožitvijo, občinsko članstvo v tisti občini, v kateri ga je uživala prej (preden je izgubila naše državljanstvo).

Da bi zakonodajalec ne kršil svojega načela, da ne sme biti noben državljan brez občinskega članstva, postavlja tudi v obeh občinskih zakonih — v Zo v § 20, v Zmo pa v § 16 — določbo, da so osebe, ki se sprejmejo v državljanstvo, ako niso priložile prošnji zagotovila kake občine, da jih sprejme v članstvo, člani v prvi vrsti tiste občine, v kateri so se rodile, v drugi vrsti (ako se namreč niso rodile pri nas) tiste, v kateri stalno bivajo, in končno (če namreč tudi ne bivajo pri nas) tiste občine, v kateri se žele stalno naseliti, kar se mora označiti v odločbi o sprejemu v državljanstvo.

F. Častno članstvo.

Častno članstvo je članstvo, ki ga podeli občina odličnim osebam v priznanje in počastitev za njihove zasluge.

Zakonodajalec določa v § 21 Zo oziroma v § 17 Zmo, da sme občina oziroma mesto izvoliti za častnega člana osebo, ki je zaslužna za državo in občino oziroma mesto.

Pravica izvolitve osebe za častnega člana gre občinskemu odboru oziroma mestnemu svetu, ki jo realizira z izvolitvijo v seji in posvedoči v svojem sklepu. Občinski odbor oziroma mestni svet odloča tu po svobodnem preudarku, ki pa je, kakor vsi ukrepi občine, podvržen kontroli nadzornega oblastva.

Izvoliti sme osebo, ki je zaslužna za državo in občino oziroma mesto. Predvsem nastane tu vprašanje, ali mora biti oseba naš državljan ali je lahko tudi inozemec. Na to vprašanje ni lahko odgovoriti. Kljub izjemnemu položaju pa, ki ga daje častnemu članstvu zakonodajalec, se vendar zdi, da je močnejše določilo obeh občinskih zakonov, ki odreja, da more biti samo državljan kraljevine Jugoslavije član občine oziroma mesta, torej tudi častni član.

Iz dejstva, da tvori častno članstvo eno izmed sestavin častnih pravic — kazenski zakonik našteva namreč med častnimi pravicami tudi pravico do javnih počastil — je razumljivo, da se zahteva za pridobitev častnega članstva posest častnih pravic. V praksi pa to vprašanje navadno ne bo nastalo.

Glede zaslužnosti za državo in občino oziroma mesto je pripomniti, da je ta pojem širok. Zasluge, ki jih mora imeti oseba istočasno za državo in občino, so lahko na nacionalnem, gospodarskem, socialnem, kulturnem polju itd. Obstoj zaslug presoja primarno občina; nadzorno oblastvo pa ob zakonitih pogojih sklep občinskega odbora oziroma mestnega sveta lahko zadrži.

V ostalem pa se za pridobitev častnega članstva ne zahtevajo pogoji, ki so potrebni za pridobitev navadnega članstva.

Ker pobijata občinska zakona dvojno ali večkratno članstvo zaradi točne evidence članov in s tem državljanov in zaradi njihovih pravic in dolžnosti in ker je častni član predvsem navaden član ene same občine ter mu iz častnega članstva ne nastanejo nikake pravice ali dolžnosti, je ista oseba istočasno lahko častni član več občin in mest.

G. Postopek.

Ker je precej postopka že v materialnem delu naše snovi in ker ureja postopek poseben zakon o občem upravnem postopku, hočemo tu pokazati le nekaj značilnosti.

Postopek pri obravnavanju občinskega članstva delimo lahko v tri dele: v postopek, kjer odloča občina popolnoma svobodno brez pravice oškodovanca do instančne poti, v postopek, v katerem nastopa občina kot prvostopno oblastvo, in v postopek, v katerem obravnavajo članstvo državna oblastva.

I. Svobodno odločanje občine.

Tri oziroma štiri primere imamo, v katerih odloča o članski pravici občina svobodno in dokončno (definitivno), ko zoper njeno odločbo prizadeta stranka nima pravice pritožbe na nadzorno oblastvo. Prvi primer nastopi v primeru prostovoljnega sprejema v občinsko članstvo, drugi v primeru zagotovila o bodočem članstvu, naslednji ob pridržbi članstva, zadnji pa v primeru izvolitve za častnega člana.

V prvih treh primerih posluje občina samo na podlagi prošnje, v zadnjem pa brez nje.

O teh primerih presoja občinski odbor oziroma mestni svet v sejah in odloči s svojim sklepom. Sklepi se morajo gibati v okviru zakona, ker prepreči sicer nadzorno oblastvo njih izvršitev s tem, da nezakonit sklep zadrži. Nadzorno oblastvo bo n. pr. zadržalo sklep, s katerim je sprejet v članstvo mladoletnik, z zakonom vezana žena itd.

§ 17 Zo oziroma § 13 Zmo našteva med drugim pogoje, ki so potrebni za prostovoljni sprejem v občinsko članstvo. Osebo, ki poseduje pogoje za samostojno pridobitev članstva, lahko občinski odbor oziroma mestni svet sprejme v članstvo, lahko pa njeno prošnjo tudi odkloni. Lahko jo sprejme, čeprav ne poseduje častnih pravic in ostalih pogojev, ki jih našteva zgoraj omenjeni paragraf in čeprav ne biva v občini stalno še pet let.

Drugi primer je zagotovilo občine o bodočem sprejemu v članstvo. Zakonodajalec ga obravnava v § 20 Zo oziroma v § 16 Zmo. To zagotovilo ni drugega kot pogojen prostovoljni sprejem, pri katerem se izpolni pogoj s pridobitvijo državljanstva. Ker je torej tudi to prostovoljni sprejem, velja zanj isto kot za prejšnji primer.

Naslednji primer prostovoljnega odločanja občine nastopi v primeru pridržbe članstva, ko se hoče prosilec avtomatičnemu članstvu, ki mu gre po sili zakona, odreči z izjavo, da želi obdržati članstvo prejšnje občine. Primer je uzakonjen na koncu § 17 Zo oziroma na koncu četrtega odstavka § 13 Zmo. Tudi v tem primeru daje zakonodajalec občini svobodno voljo, da bivišega člana nadalje obdrži, ali pa ne.

Zadnji primer svobodnega odločanja občine pa je primer izvolitve za častnega člana oseb, ki so zaslužne za državo in občino (Zo § 21 oziroma Zmo § 17).

II. Občina kot prva instanca.

Primer, ko nastopi občina pri presoji o občinskem članstvu kot prvostopno oblastvo, nastane v primeru vprašanja o obliगतornem sprejemu v članstvo, ko občina prosilcu članstvo odkloni z utemeljitvijo, da ne poseduje pogojev za obvezni sprejem.

Poudariti je treba, da je tu občina oblastvo prve stopnje in da so zato zanj obvezne tudi norme zakona o občem upravnem postopku. Obvestilo o odklonitvi mora imeti konstrukcijo odločbe (kratko označbo stranke in predmeta, izrek [dispozitiv, tenor], utemeljitev in pouk o pravnem sredstvu). Pritožba, katere rok znaša 15 dni, gre na drugostopno (nadzorno) oblastvo, ki je za občine sreski načelnik, za mestne občine ban, za mesta Beograd in Pančevo pa minister notranjih poslov. Po izčrpanem dvoinstančnem postopku je možna še upravnosodna pot.

III. Državna oblastva.

Za odločanje o občinskem članstvu v vseh ostalih primerih so pristojna državna oblastva, katerih glavna naloga na tem polju je reševanje sporov, ki nastanejo glede članstva. Postopek se vodi po zakonu o občem upravnem postopku.

§ 18 Zo določa, da rešuje spore o članstvu kake osebe med občinami obče upravno oblastvo prve stopnje. Po sedanji praksi je razumeti to določbo tako, da rešuje obče upravno oblastvo prve stopnje spore o članstvu samo med tistimi občinami, ki spadajo v njegovo območje, torej pod njegovo nadzorstvo.

Obče upravno oblastvo prve stopnje pa nastopi tudi kot drugostopno oblastvo. Ta primer se pripeti v primeru pritožbe zoper odločbo njemu podrejene občine, ki odkloni sprejem v članstvo prosilcu, ki trdi, da poseduje pogoje za obvezni sprejem.

§ 14 Zmo določa, da rešuje spore o članstvu med dvema mestoma, ali med mestom in občino ban; seveda, ako so te občine iz območja njegove banovine.

Istotako odloča ban na podlagi čl. 17 zakona o notranji upravi o sporih glede članstva med dvema občinama različnih srezov njegove banovine in na podlagi čl. 76 zakona o notranji upravi v zvezi s §§ 17 ter 122 zakona o občem upravnem postopku o pritožbi zoper odločbo sreskega načelstva, ki je odločilo o sporu glede članstva med svojimi občinami. Ban rešuje tudi pritožbe zoper odločbe mestnega sveta, ki odkloni sprejem v članstvo prosilca, ki trdi, da ima pogoje za obvezni sprejem.

§ 14 Zmo določa, da rešuje spore med mestoma Beogradom in Pančevom ali katerim teh mest in kako drugo občino minister notranjih poslov.

Minister notranjih poslov rešuje dalje spore o članstvu med občinami ali mesti ali pa med občinami in mesti raznih banovin in odloča o pritožbah zoper odločbe bana, kadar je odločil o sporu kot oblastvo prve stopnje. Končno odloča minister notranjih poslov tudi še o pritožbah zoper odločbe mest Beograda in Pančeva, ki odklonijo sprejem v članstvo prosilecu, ki trdi, da ima pogoje za obvezni sprejem.

Po izčrpanju instančne poti je možna še upravnosodna pot. Tožba na upravno sodišče oziroma na državni svet se vlaga v 30 dneh po prejemu odločbe upravnega oblastva, ki je odločilo v drugi stopnji. Zoper razzodbo upravnega sodišča je dopustna še pritožba na državni svet, ki se vlaga v 15 dneh po prejemu razzodbe (čl. 21 in 37 upravnosodnega zakona).

DRUGI DEL.

A. Splošno.

Ker ostanejo na podlagi prejšnjih domovinskih predpisov pridobljene domovinske pravice v veljavi, dokler se ne spremane po predpisih sedanjega Zo oziroma Zmo, se presoja v mnogih primerih vprašanje, katero domovinsko pravico ima kaka oseba, po domovinskih predpisih, ki so v veljavi v času pridobitve te domovinske pravice. Ta postopek nastopi vedno, kadar je treba ugotoviti domovinstvo osebe, o kateri je dokazano, da si te pravice samostojno ni pridobila; potrebno je ugotoviti domovinstvo njenih prednikov po vrsti nazaj: staršev, starih staršev, dedov itd. in iz njihovega domovinstva izvajati domovinstvo prizadete osebe. Tudi vsa dejstva, ki so vplivala na pridobitev, spremembo ali izgubo domovinske pravice, se presojuje po tedaj veljavnih predpisih.

V splošnem so ti predpisi tem bolj pomanjkljivi, čim starejši so. Do samostojnega domovinskega zakona iz leta 1863 so bili raztreseni po drugih predpisih in zakonih.

Poudariti je treba, da so ti predpisi partikularnega značaja in da pridejo v poštev samo za območje dravske banovine. Prvih šest, to je od zakona iz leta 1896 pa do dvornega sklepa iz leta 1754, pride v poštev za tisti del dravske banovine, ki je spadal do leta 1918 pod suverenost bivše avstroogrske monarhije; ostali pa za tisti del dravske banovine, ki je spadal do leta 1918 pod Ogrsko, to je za občino Štrigovo v Ljutomerskem okraju in za okraja Murska Sobota ter Lendava.

Predpise smo navedli samo v nujno potrebnem obsegu in večinoma brez komentarja, ki bi bil zaradi obširnega prvega dela itak odveč.

B. Zakon iz leta 1896.

Najmlajši zakon, ki obravnava domovinstvo v dobi pred našima občinskima zakonoma, je zakon z dne 5. decembra 1896, avstr. drž. zak št. 222. Ta zakon, ki je dobil obvezno moč dne 19. decembra 1896 in jo obdržal do Zo, t. j. do dne 13. junija 1933 oziroma do Zmo, t. j. do 22. septembra 1934, je novela zakona o domovinstvu iz leta 1863. Nadomestil je z novimi njegova določila o izrecnem sprejemu v domovinstvo ter določila o domovinstvu javnih uradnikov in duhovnikov; ostalih določb zakona iz leta 1863 pa se ni dotaknil.

Zakon ima tri člene, izmed katerih je važen za našo snov samo prvi, ki obsega deset paragrafov.

§ 1.

Domovinska pravica se pridobi z izrecnim sprejemom v domovinsko zvezo.

§ 2.

Občina bivališča ne sme odreči izrecnega sprejema v domovinsko zvezo tistemu avstrijskemu državljanu, ki je po doseženi samostojnosti prostovoljno in nepretrgoma bival v občini 10 let, preden je prosil za domovinsko pravico.

Kadar prične v kaki občini bivanje v okolnostih, ki izključujejo prostovoljno bivanje, prične teči 10-letni rok šele z dnevom, ko so te okolnosti nehale. Ako nastanejo take okolnosti šele po pričetku bivanja, počiva za njih trajanja tok 10-letnega roka.

S prostovoljno opustitvijo bivanja v občini se pretrga 10-letni rok bivanja. Ni pa šteti za prekinitev bivanja prostovoljne oddaljitve, ako se da razvideti iz okolnosti, v katerih se je izvršila, da se namerava bivališče obdržati.

Pričeto priposestvanje domovinske pravice v občini se z odsotnostjo, povzročeno le zaradi izpolnitve zakonite vojne dolžnosti, niti ne ovre, niti ne pretrga. Nasprotno pa počiva tok 10-letnega roka med trajanjem kake druge neprostovoljne odsotnosti.

Dalje ne sme prosilec med določenim rokom bivanja bremeniti javne preskrbe. Prostost šolnine šolo obiskujočih otrok, kakor tudi uživanje ustanove in končno samo mimogrede dana podpora se ne sme šteti med dejanja preskrbe ubogih.

Zakon predvideva tu tako imenovano priposestvanje domovinske pravice, ali točno pravice do sprejema v domovinsko zvezo. Priposestvanje je pridobitev kake pravice na podlagi zakonite detencije, ki traja zakonito določeno dobo.

Za priposestvanje domovinske pravice (ko občina izrecnega sprejema ne sme odkloniti) zahteva zakon naslednje tri pogoje:

a) Bivanje v občini po doseženi samostojnosti mora trajati vsaj 10 let. Roki § 2 prično teči s 1. januarjem leta 1891. Samostojnost ni istovetiti s polnoletnostjo; samostojen je oni, ki ni več pod očetovsko ali varuško oblastjo, četudi še ni polnoleten.

b) Bivanje mora biti prostovoljno in nepretrgano. Ločimo počivanje in prekinjenje toka roka. Počivanje tok roka samo ovre; čas, ki je potekel pred počivanjem in po njem, se šteje in računa v rok, doba počivanja pa je za rok izgubljena. Pri prekinjenju toka roka pa je doba pred prekinitvijo za rok izgubljena. Rok začne teči od prekinitve znova, od začetka.

c) Tretji in zadnji pogoj zahteva, da prosilec v tem 10-letnem roku ne bremeni oskrbe ubogih.

§ 3 našteva osebe, ki so aktivno legitimirane uveljavljati pravico do izrecnega sprejema v domovinsko zvezo, § 4 določa dobo, v kateri zastara pravica do uveljavljanja pravice do izrecnega sprejema po izselitvi iz občine, § 5 daje pravico inozemcem in osebam, katerih državljanstvo se ne da ugotoviti do zagotovila, da bodo ob pogojih § 2 sprejete v domovinsko zvezo, ko dobe avstrijsko državljanstvo, § 6 pooblašča politično oblastvo, izdati odločbo glede sprejema, ako ne reši občina prošnje v 6 mesecih, ali odločiti o eventualni pritožbi, § 7 govori o kompetenci občine, § 8 zabranjuje podeljevanje pogojne ali omejene domovinske pravice, § 9 pa govori o občinskih pristojbinah ob sprejemu.

§ 10.

Stalno nameščeni dvorni, državni, deželni, občinski uradniki in uslužbenci, stalno nameščeni uradniki in uslužbenci okrajnih zastopov in javnih zakladov, duhovniki in javni učitelji in končno c. kr. notarji dobe z nastopom urada domovinsko pravico v občini, v kateri jim je odkazan stalni sedež njihovega urada.

C. Zakon o domovinstvu iz leta 1863.

Zakon o domovinstvu z dne 3. decembra 1863, avstr. drž. zak. št. 105 je imel obvezno moč od 24. januarja 1864 do obeh naših občinskih zakonov, t. j. do 13. junija 1933 (Zo), ozir do 22. septembra 1934 (Zmo), razen njegovih §§ 8, 9 in 10, ki so veljali samo do novele (ki jih je zamenjala), t. j. do 18. decembra 1896.

To je obširen in temeljit zakon, ki je posvečen samo domovinstvu. Deli se na osem oddelkov in ima 50 paragrafov. Za našo snov sta predvsem važna drugi in tretji oddelek, ki obravnavata v §§ 5—21 nastanek, spremembo in izgubo domovinske pravice in postopek z osebami brez domovinstva.

I. Pridobitev, sprememba in izguba domovinske pravice.

§ 5 pregledno navaja načine, kako se pridobi domovinstvo.

§ 6.

Zakonski otroci dobe domovinsko pravico v oni občini, v kateri jo ima ob času njihovega rojstva oče, ali v primeru, da je prej umrl, v občini, v kateri je imel domovinsko pravico ob svoji smrti.

Nezakonski otroci imajo domovinsko pravico v tisti občini, v kateri jo ima njihova mati ob času poroda.

Legitimirani otroci, ki niso samostojni, dobe domovinsko pravico v tisti občini, v kateri jo ima njih oče ob času legitimacije.

S posvojitvijo ali s prevzemom na rejo se domovinska pravica ne pridobi.

§ 7.

Ženska oseba dobi z omožitvijo domovinsko pravico v občini, v kateri jo ima njen zakonski mož.

§§ 8—10 so bili derogirani z novelo iz leta 1896.

§ 8.

Domovinska pravica se dobi z izrecnim sprejemom v domovinsko zvezo.

Prošnje za tak sprejem rešuje edino občina in proti njenemu sklepu se ni moči nikamor pritožiti.

Nihče pa se ne sme sprejeti v domovinsko zvezo samo za določen čas ali pod kakim pogojem, ki bi mu kratil zakonite posledice domovinske pravice.

Vsaka taka omejitev in vsak tak pogoj je neveljaven in naj se smatra, kakor da se ni pristavil.

§ 9.

Za vpeljavo pristojbine za izrecni sprejem v domovinsko zvezo, kakor tudi za povišanje že obstoječe take pristojbine, je treba deželnega zakona.

Pristojbina se steka v občinsko blagajno.

§ 10.

Stalno nameščeni dvorni, državni in deželni uradniki ter uradniki javnih fondov, duhovniki in javni učitelji dobe z na-

stopom svoje službe domovinsko pravico v občini, v kateri jim je odkazan stalni sedež njihovega urada.

§ 11.

Pri spremembah domovinske pravice sledi zakonska žena, ki ni sodno ločena, zakonskemu možu in obdrži tudi kot vdova domovinsko pravico v tisti občini, v kateri jo je imel mož ob svoji smrti.

Sodno ločene ali razvedene žene obdrže domovinsko pravico, ki so jo imele ob sodni ločitvi ali razvodu.

Kadar se zakon razveljavi, se vrne žena iz tega zakona v domovinske razmere, v katerih je živela pred sklenitvijo zakona.

§ 12.

Ob spremembah domovinske pravice staršev sledijo zakonski in legitimirani otroci očetu, nezakonski pa, ki niso samostojni, materi.

Samostojni otroci pa obdrže domovinsko pravico v tisti občini, v kateri so jo imeli ob pridobitvi samostojnosti.

Nezakonski otroci, ki se s poroko svoje matere ne pozakonijo, obdrže, čeprav niso ob času te omožitve samostojni, domovinsko pravico, ki so jo imeli doslej.

§ 13.

Smrt zakonskega očeta ali nezakonske matere ne spremeni ničesar na domovinski pravici otrok.

§ 14.

Vojaške osebe se morajo glede domovinske pravice, ki jo imajo ob vstopu v vojaško službo in po izstopu iz nje, presoјati po tem zakonu.

§ 15.

Kdor izgubi državljanstvo, izgubi s tem tudi domovinsko pravico.

V primeru, da se mora oseba, ki je izgubila državljanstvo, zaradi državnih pogodb zopet prevzeti, ali če bi se vrnila v avstrijsko državo z namenom, da ostane v njej, ter se ne da doseči, da bi jo prevzela kaka druga država, se vrne v domovinsko pravico, ki jo je imela, preden je izgubila državljanstvo.

§ 17.

Domovinska pravica v občini ugasne s pridobitvijo domovinske pravice v drugi občini.

Ako se kdo odreče domovinski pravici, je to brez učinka, dokler ne pridobi domovinske pravice drugod.

II. Postopek z osebami brez domovinstva.

§ 18.

Brezdomovinci, to so osebe, katerih domovinska pravica se ta čas ne da dognati, se odkažejo po določbah sledečih paragrafov kaki občini, v kateri naj se postopa z njimi kakor z domovinci, dokler se ne ugotovi, kje imajo domovinsko pravico, ali dokler je ne dobe drugod.

§ 19.

Brezdomovince je treba odkazovati po naslednjem redu:

1. občini, v kateri so bili, ko so bili vzeti v vojaško službo ali ko so vstopili vanjo kot dobrovoljci;

2. občini, v kateri so, preden se je načelo vprašanje o njih domovinski pravici, bivali najdalj ali nepretrgoma in proustvoljno vsaj pol leta, ali ako so bivali enako dolgo v dveh ali več občinah, tisti, v kateri so tako poslednjič bivali;

3. občini, v kateri so se rodili; ali pri najdencih, v kateri so bili najdeni; ali če se za osebo, ki uživa ali je uživala preskrbo v kaki javni najdenišnici, ne ve, kje se je rodila ali kje je bila najdena, občini, v kateri je ta najdenišnica;

4. občini, v kateri se najde oseba takrat, ko je nastalo vprašanje o njeni domovinski pravici.

§ 20.

Zakonska žena brezdomovincea, ki živi skupaj z njim, se odkaže isti občini kakor njen mož.

Ako pa žena brezdomovincea ne živi z možem, kakor tudi vdova po njem, naj se odkaže po predpisih § 19, če že ni pridobila domovinske pravice drugod.

§ 21.

Nesamostojni otroci brezdomovincev naj se odkažejo občini, kateri se odkaže njih oče, ali nezakonski in taki zakonski otroci, ki jim je oče umrl, njih mati, to pa pod pogojem, da žive skupaj z očetom oziroma materjo.

Otroci brezdomovincev, ki so že samostojni ali kateri, čeprav niso samostojni, ne žive skupaj s svojim očetom oziroma s svojo materjo, kakor tudi otroci brezdomovincev, ki nimajo več ne očeta ne matere, naj se v primeru, da že niso kje dobili domovinske pravice, odkažejo po določbah § 19.

Č. Občinski zakon iz leta 1859.

Občinski zakon z dne 24. aprila 1859, avstr. drž. zak. št. 58, je imel obvezno moč od 27. aprila 1859 do 23. januarja 1864.

§ 36.

Zakonski otroci so pristojni v občino, v katero je pristojen oče ob času njihovega rojstva.

Ako je oče umrl pred rojstvom svojega zakonskega otroka, odloča pristojnost očeta ob njegovi smrti.

Nezakonski otroci so pristojni v občino, v katero je pristojna njihova mati ob času poroda.

Legitimirani otroci, v kolikor niso samostojni, dobe pristojnost v tisti občini, v katero je pristojen njih oče ob času legitimacije.

Z adopcijo ali s prevzemom na rejo se pristojnost ne ustanovi.

§ 37.

Ženske osebe dobe s poroko pristojnost v občini, v katero je pristojen soprog.

§ 38.

Izrecen sprejem v domovinsko zvezo se izvrši s sklepom občinskega zastopstva.

§ 39.

Sprejem v občinsko zvezo se ne sme odreči na prošnjo avstrijskega državljana, ki

1. je popolnoma upravičen razpolagati s svojim premoženjem;

2. mu ni zabranjeno bivati v občini niti s policijskimi predpisi, niti z drugimi zakonitimi odredbami;

3. je vsaj 4 leta neposredno, neprekinjeno in prostovoljno bival v občini in ni bil ta čas deležen ubožne podpore in

4. je na dobrem glasu, kakor tudi

5. ni v zaostanku z deželnoknežjimi davki in z občinskimi dajatvami tej občini in

6. dokaže, da poseduje premoženje, ki jamči za vzdrževanje njega in njegove družine, ali vsaj 4 leta vodeno samostojno obrt, s čimer je zajamčeno vzdrževanje njega in njegove družine.

Ako občinsko zastopstvo odkloni sprejem, odloča v primeru pritožbe nadzorno politično oblastvo.

§ 42.

Stalno nameščeni dvorni in državni uradniki, duhovniki in javni učitelji dobe z nastopom svoje službe domovinsko pravico v občini, v kateri jim je odkazan stalni sedež njihovega urada.

§ 45.

Ob spremembi domovinske pristojnosti sledi zakonska žena, če ni sodno ločena, pristojnosti moža in obdrži tudi kot vdova pristojnost v občini, v kateri je imel pristojnost soprog ob času svoje smrti.

Sodno ločene ali razvedene žene obdrže pristojnost, ki so jo imele ob času sodne ločitve ali razvoda.

§ 44.

Ob spremembi pristojnosti staršev slede zakonski in legitimirani otroci očetu, nezakonski pa materi, v kolikor niso samostojni.

Samostojni otroci pa ostanejo pristojni v tisto občino, v katero so bili pristojni, ko so dosegli samostojnost.

Nezakonski otroci, ki se s poroko svoje matere ne pozakone, obdržijo, čeprav niso ob času te poroke samostojni, pristojnost, ki so jo imeli doslej.

§ 45.

Smrt zakonskega očeta ali nezakonske matere ne izpremeni ničesar na pristojnosti otrok.

D. Provizorični občinski zakon iz leta 1849.

Provizorični občinski zakon z dne 17. marca 1849, avstrijski drž. zak. št. 170, ki je imel obvezno moč od 20. marca 1849 do 26. aprila 1859, vsebuje določila o pripadnosti v §§ 12—15.

§ 12.

Sprejem v občinsko zvezo se izvrši ali:

- a) s formalnim občinskim sklepom, ali
- b) molče s tem, da se trpi tujca, ki je avstrijski državljan, a brez domovinskega lista ali z že neveljavnim domovinskim listom, bivati v občini nepretrgano 4 leta, in končno
- c) pri ženskih osebah s poroko s soobčanom.

§ 13.

Državni uslužbenci, oficirji, uslužbenci v oficirskem rangi, duhovniki in javni učitelji so pripadniki občine, v kateri jim je odkazan stalni sedež njihovega urada.

§ 14.

Ob spremembah domovinske pripadnosti slede mladoletni, v družinski zvezi živeči otroci lastnosti staršev, nezakonski otroci pripadnosti matere, žena možu.

Razlaga se ta paragraf tako, da so sledili spremembi pripadnosti staršev mladoletni zakonski in nezakonski otroci, ki so živeli v družinski zvezi. V primeru smrti enega izmed staršev so sledili mladoletni otroci, ki so živeli z ostalimi v družinski zvezi, pripadnosti drugega, čeprav je ta spremenil svojo pripadnost na kakršen koli način. Če so živeli v družinski zvezi z materjo, so sledili:

a) nezakonski mladoletni otroci spremembi domovinske pripadnosti matere tudi tedaj, če je spremenila domovinstvo s poroko in so bili s to poroko legitimirani ali pa ne;

b) celo zakonski mladoletni otroci domovinstvu matere, ki ga je spremenila z novo poroko.

»Življenja v družinski zvezi« ni razumeti v smislu, da li žive s starši v isti hiši ali v istem stanovanju (v družinski skupnosti), temveč se je treba ozirati na moment samostojnosti ali nesamostojnosti v gospodarskem oziru.

§ 15.

Smrt enega ali obeh staršev ne spremeni ničesar na pristojnosti sirot.

E. Konskripcijski patent iz leta 1804.

Konskripcijski patent (patent o ljudskem štetju) od 25. oktobra 1804 (Franca I. zakoni, XXIII. zvezek, št. 4), ki je imel obvezno moč do 19. marca 1849 in ki je bil predvsem namenjen ljudskemu štetju v vojaške svrhe, vsebuje v svojih §§ 26 in 27 tudi določbe o domovinstvu. Prvi paragraf govori o moških, drugi pa o ženskah.

§ 26.

1. Domovinski pripadniki občine so:

a) Vsi v občini rojeni, prisotni ali odsotni, dokler niso postali samostojni ali se niso nacionalizirali drugod.

b) Vsi, ki so se v občini nacionalizirali. Nacionalizacija se izvrši ali z 10-letnim bivanjem ali z naselitvijo (häusliche Niederlassung), nakupom zemljišč, pridobitvijo meščanske ali mojstrske pravice, s službo, uradom ali kako drugo stalno eksistenco.

§ 27.

Domovinske pripadnice občine so:

1. One, ki so se v občini nacionalizirale.

Gornje določbe razlagajo takole:

Nacionalizacija, katere predpogoj je gospodarska samostojnost, t. j. možnost samostojnega vzdrževanja, pomeni samostojno pridobitev domovinske pravice.

Nacionalizacija v občini se je izvršila:

1. z neprekinjenim 10-letnim bivanjem gospodarsko samostojne osebe;

2. s »häusliche Niederlassung«; tu ni mišljeno pridobivanje realitet, ampak določen ali pričakovan dohodek iz kakega vira v svrhu ustanovitve družinskega gospodinjstva in stalne naselitve;

3. z nakupom zemljišč;

4. s pridobitvijo meščanske ali mojstrske pravice;
5. s službo stalnega značaja;
6. z nastopom urada ali
7. s pridobitvijo kake druge stalne eksistence.

Nasledstvo otrok glede domovinske pravice:

Zakonski mladoletni otroci so sledili domovinstvu svojih ovdovelih mater tudi tedaj, ako so te spremenile svojo domovinsko pravico zaradi nove poroke. To pa je bilo izključeno, ako so si mladoletni otroci ob tem času že pridobili samostojno existenco.

Nezakonski mladoletni otroci so pridobili z rojstvom domovinsko pravico v občini, v katero je bila pristojna mati ob času njihovega rojstva. Sledili so v vsakem primeru pristojnosti svoje matere; celo tedaj, če je spremenila domovinstvo s poroko. Okoliščina, da niso živeli z materjo skupaj, je bila brez pomena.

F. Dvorni sklep iz leta 1754.

Dvorni sklep z dne 16. novembra 1754 (Marije Terezije zakoni, II. zvezek, št. 365), ki je bil izdan zaradi potepuhov in beračev, vsebuje načelna določila, na podlagi katerih se pridobi domovinstvo v občini z rojstvom, uselitvijo, ako pa oseba ni bila useljena, z izvrševanjem kakega obrta ali rokodelstva ali drugega poklica, ali z nepretrganim 10-letnim bivanjem v občini. Ako 10-letno nepretrgano bivanje v občini ni bilo dokazano, je bil rojstni kraj odločilen.

Sklep pripada bolj zgodovini kakor pa praksi. Do uporabe bo prišel le redkokdaj, ker je zaradi velikega časovnega razdobja težko izslediti dejstva, ki bi koristila pri ugotavljanju domovinske pravice.

G. Zakonski člen XXII iz leta 1886.

Zakonski člen XXII iz leta 1886 o občinah. (Sankcioniran 27. junija 1886; razglašen v zbirki deželnih zakonov 8. julija 1886.)

§ 5.

Vsak državljan mora pripadati zvezi kake občine.

Vsakdo more pripadati zvezi samo ene občine.

Občinska zveza in iz nje izvirajoča pristojnost se smatra za ugaslo samo tedaj, ako je vstopila prizadeta oseba v zvezo kake druge občine.

§ 6.

Zakonski ali legitimirani otroci slede pristojnosti očeta.

Nezakonski otroci pripadajo zvezi tiste občine, v katero je spadala mati ob času njihovega rojstva.

Adoptirani mladoletni otroci slede pristojnosti adoptanta.

§ 7.

Žena sledi pristojnosti svojega moža in obdrži isto pristojnost tudi kot vdova, dokler samostojno ne pridobi pristojnosti v kaki drugi občini.

Ako se žena od svojega moža sodno loči ali pa se zakonska vez s sodnim izrekom razveljavi, se vrne v zvezo tiste občine, kateri je pripadala pred svojo poroko.

Tiste žene, ki so bile prvotno inozemke, pa so s poroko pridobile ogrsko državljanstvo, obdrže v zgoraj označenih primerih pristojnost, ki so jo pridobile s poroko.

Žena, ki je — po razveljavitvi svojega, z inozemcem sklenjenega zakona — na podlagi § 37 zak. čl. L : 1879 zopet pridobila svoje ogrsko državljanstvo, se vrne v zvezo tiste občine, kateri je pripadala pred poroko.

§ 8.

Občinska pristojnost se lahko pridobi z naselitvijo ali pa tudi brez nje z izrecnim sprejemom v občinsko zvezo.

§ 9.

Vsak državljan ima pravico naseliti se v kaki drugi občini. Oseba, ki se misli naseliti, mora svojo namero javiti občini, v kateri se hoče naseliti; občina sme preprečiti naselitev samo v naslednjih primerih:

a) ako se dokaže, da je naseljenc pod sodno obtožbo ali kaznovan;

b) ako se ne more sam brez obremenitve občine vzdrževati;

c) ako se ne more izkazati z navedenim spričevalom iz zadnjega stalnega prebivališča.

Občina izda potrdilo o izvršeni prijavi nameravane naselitve.

§ 10.

Kdor se preseli iz občine, katere zvezi je pripadal, v kako drugo občino, še ne izstopi s tem iz zveze prejšnje občine. Ako pa stanuje v novi občini nepretrgoma 4 leta, prispeva k njenim občinskim bremenom in ne uveljavlja občina, v katero se je preselil, proti njemu v tem času prigovorov iz § 9, točke a), b), c), se smatra za pripadnika te občinske zveze in za izstopivšega iz prejšnje občinske zveze tudi v primeru, če ni prijavil svoje namere naseliti se; razen ako je k bremenom občine, iz katere se je preselil, tudi med tem časom neprenehoma prispeval ali pa, ako hoče tudi brez takega prispevanja obdržati svojo pristojnost v prejšnji občini z njenim pristankom.

§ 11 govori o fakultativnem in obligatornem sprejemu, ki ga je po § 12 kompetentna izreči občina. § 13 daje sprejetemu pravice in dolžnosti občana, § 14 pa govori o občinskih pristojbinah v primeru sprejema.

§ 16.

V onih primerih, v katerih se ne da ugotoviti pristojnosti na podlagi gornjih določil, se odkáže prizadeta oseba — ob spoštovanju vrstnega reda naslednjih načel — zvezi tiste občine:

a) v kateri plačuje davek;

b) v kateri se je rodila;

c) v kateri se je v zadnjih 5 letih najdlje zadrževala;

d) najdenec zvezi tiste občine, v kateri je bil najden;

e) kdor je bil vzet v vojaško službo ali je vstopil vanjo kot dobrovoljec, se smatra za pripadnika tiste občine, iz katere je bil vzet v vojaško službo, oziroma iz katere je odšel kot dobrovoljec.

Ako pa nastane vprašanje glede pristojnosti vse družine in je pristojnost očeta že določena na podlagi kake izmed gornjih točk ali se mora istočasno določiti, tedaj je za vse člane družine z izjemo onih, ki so si pridobili že kako drugo pristojnost, merodajna pristojnost očeta.

§ 17 vsebuje dolžnosti občine izdajati na prošnjo domovnice ali predlagati spore višjemu oblastvu, § 18 pa določa oblastva, ki odločajo o sporih glede domovinstva.

Milijone plačujejo občani in občine vsako leto za zavarovanje svojih poslopij proti požaru ter za druga zavarovanja. Ali ste se že kdaj vprašali, komu jih plačujete? Ali niste morda sami krivi, da gredo ti milijoni iz Slovenije, zaradi česar trpi naše narodno gospodarstvo nepopravljivo škodo? Ali se župani tega zavedate?

Pomnite! Domač slovenski zavod je

Vzajemna zavarovalnica v Ljubljani

Vzajemna zavarovalnica lahko zadosti vsaki vaši potrebi po zavarovanju, saj zavaruje ne le zoper požar, temveč vodi tudi najugodnejša življenjska zavarovanja zoper ylomsko tatvino, zoper nezgode, zoper razbitje stekla itd. V posebnem KARITAS oddelku je Vzajemna organizirala največjo ljudsko življenjsko (posmrtnina, dota, starostna preskrba) zavarovanje v Jugoslaviji. — Vsak zavarovanec Vzajemne prejema mesečnik »Našo moč« z velezanimivo vsebino. Kadar gre za zavarovanje, imejte opravka le z domačo Vzajemno zavarovalnico!

Ako potrebujete tiskovine

KNJIGOTISK
BAKROTISK
KAMENOTISK
OFFSETTISK
KLIŠARNA

knjige, kataloge, ilustracije, prospekte itd., in se ne morete odločiti, v kakšni tehniki naj se izdelajo, tedaj se blagovolite obrniti na

Jugoslovansko tiskarno

v Ljubljani, Kopitarjeva ul. 6

UMETNIŠKI GRAFIČNI ZAVOD
v katerem so zastopane vse moderne grafične panoge. Vsa grafična dela se izvršujejo točno po naročilu, lepo, solidno in po zmerni ceni

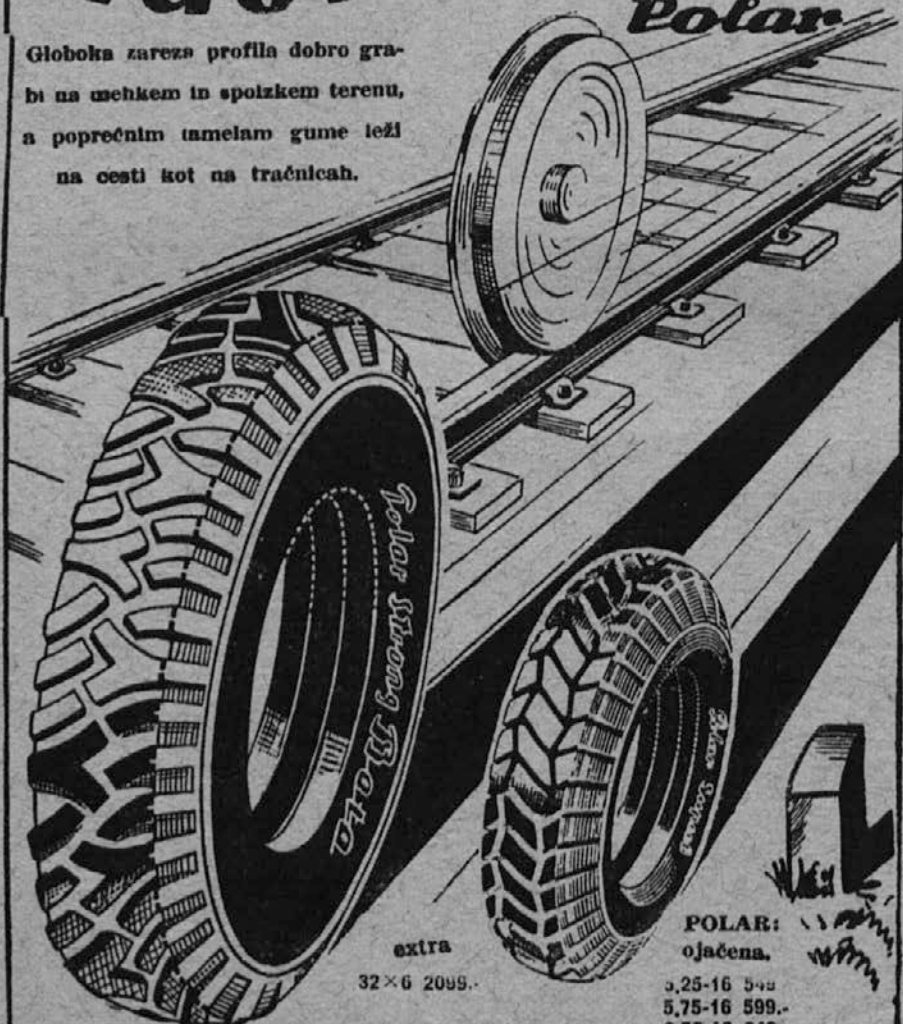
IN PO BLATU

SICURNJA VOŽNJA

na gumah

Globoka zareza profila dobro grabi na mehkem in spolzkem terenu, a poprečnim lamelam gume leži na cesti kot na tračnicah.

Polar

extra
32x6 2095.

POLAR:
ojačena.

3,25-16 500
5,75-16 599.-
6,50-16 849.-

Bata